

ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 เดือนตุลาคม-เดือนธันวาคม 2564

แนวทางการสร้างความปรองดองในชุมชนของพระสงฆ์ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ON-GOING STRATEGIES FOR STRENGTHENING LOCAL COMMUNITY'S HARMONY OF MONKS IN CHIANG SAEN DISTRICT, CHIANG RAI PROVINCE

ณรงค์ เจนใจ
Narong Jenjai

อาจารย์ประจำสำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย,

e-Mail: narongjenjai@gmail.com (Corresponding Author)

Lecturer, School of Social Sciences, Chiang Rai Rajabhat University,

e-Mail: narongjenjai@gmail.com (Corresponding Author)

(Received: 2021, June 24; Revised: 2021, September 17; Accepted: 2021, September 25)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการสร้างความปรองดองในสังคมของพระสงฆ์อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ศึกษาจากเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และพระเลขานุการ จำนวน 15 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปประเด็นสำคัญและจัดหมวดหมู่ข้อมูลเพื่อสรุปและตีความ พบว่าแนวทางในการสร้างความปรองดองในสังคมของพระสงฆ์ในอำเภอเชียงแสน มี 6 แนวทาง ได้แก่ 1) กิจกรรมการอบรมธรรมะให้คนในชุมชนผ่านโครงการธรรมะสัญจร 2) เป็นกลางในการไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง 3) ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่น 4) การปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับคนในชุมชน 5) สร้างการมีส่วนร่วมในสังคมผ่านกิจกรรม และ 6) ตั้งกฎกติกาขึ้นในชุมชน

คำสำคัญ: ปรองดอง, พระสงฆ์, อำเภอเชียงแสน, จังหวัดเชียงราย

ABSTRACT

Based on the participatory research, the major purposes of this study aimed to investigate the on-going strategies for strengthening the local harmony

of monks in Chiang Saen district, Chiang Rai province. For research methodology, an interview, a group discussion, and a workshop were conducted with 15 monk deans in the district, monk deans of the sub-districts, and secretaries of monk deans. Also, the key findings were categorized and summarized in themes. The findings of the research revealed that the on-going strategies for strengthening the local harmony of monks in Chiang Saen district, Chiang Rai province was sorted into 6 aspects: 1) training activities on community dwellers' dharma tournament project, 2) being impartial for conflict compromising, 3) cooperation with local organizations, 4) having well-manner, 5) establishing participation through social activities, and 6) setting community regulations.

Keywords: harmony, monks, Chiang Saen district, Chiang Rai province.

บทนำ

ความขัดแย้งในสังคมในด้านต่าง ๆ ยังคงปรากฏอยู่และไม่มีทีท่าว่าจะหายไปจากสังคม เมื่อเกิดความขัดแย้งในชุมชน ทั้งความขัดแย้งที่ปรากฏเห็นชัดเจนสามารถรับรู้ถึงความรุนแรงได้ หรือเป็นความขัดแย้งที่ไม่ปรากฏชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ความขัดแย้งด้านความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น ชุมชนจะมีความพยายามแก้ไข ควบคุม และป้องกัน ทำให้ความขัดแย้งหมดไปหรือคลี่คลายโดยใช้วิธีการต่าง ๆ ในปัจจุบันรัฐบาลได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการสร้างความปรองดองซึ่งได้กำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติเพื่อเป็นกลไกในการสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคมไทย (สถาบันพระปกเกล้า, 2555, หน้า 2) ความขัดแย้งในสังคมไทยเกิดขึ้นอย่างชัดเจนนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ที่แบ่งประชาชนออกเป็นสองฝ่ายอย่างชัดเจนภายใต้เงื่อนไขความแตกต่างของอุดมการณ์ทางการเมือง จนเกิดการปะทะสังสรรค์ทางความคิดที่แผ่กว้างด้วยความรุนแรง สถานการณ์ความขัดแย้งดังกล่าวที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเกือบทศวรรษที่ผ่านมา ส่วนหนึ่งแสดงถึงกระบวนการกล่อมเกลางานความคิดที่แกนนำแต่ละกลุ่มสร้างขึ้นผ่านวาทกรรมการเมืองขับเคลื่อนควบคู่ไปด้วย บ่อยครั้งเกิดการเผชิญหน้าและกระทบกระทั่งกันระหว่างมวลชนจนบานปลายกลายเป็นความรุนแรงซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมในหลายด้าน (ณัฐพงศ์ รักงาม และทศพล พงษ์ตะเภา, 2560, หน้า 174)

อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ประเทศเมียนมาร์ และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นอำเภอที่มีการค้าขายระหว่างประเทศ มีการอพยพย้ายถิ่นฐานของคนจากต่างพื้นที่เข้ามาอยู่ร่วมกัน จึงทำให้เกิดความหลากหลายในด้านความคิด สังคม และประเพณีวัฒนธรรม ซึ่งอำเภอเชียงแสนทุกชุมชนจะมีความขัดแย้งของคนในชุมชนอยู่เสมอเป็นธรรมดาของมนุษย์อันเนื่องมาจากความไม่เข้าใจกัน หากมองผิวเผินจะเห็นว่าเป็นปัญหาที่ไม่รุนแรงนัก แต่หากปล่อยทิ้งไว้ในระยะยาว ปัญหาเหล่านั้นอาจจะก่อตัวกลายเป็นปัญหาความขัดแย้งที่ใหญ่ขึ้นจนส่งผลให้ชุมชนเกิดความแตกแยกที่อาจจะส่งผลกระทบในวงกว้างยากต่อการแก้ไข (พระสมุห์เรืองฤทธิ์ ญาณเมธี, สัมภาษณ์, 2563) ความขัดแย้งเกิดขึ้นได้ในทุกชุมชน จึงต้องมีการแก้ไข ควบคุม และป้องกัน ทำให้ความขัดแย้งหมดไปหรือคลี่คลาย โดยใช้วิธีการต่าง ๆ โดยอาศัยกลไกของผู้ที่มีอยู่ในชุมชน แต่ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในชุมชนไม่ใช่เรื่องที่ทำได้ง่ายนัก พระสงฆ์ในทุกระดับมีภาระหน้าที่ในการบริหารงานวัดและการบริหารงานสงฆ์ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ นอกจากนี้ยังมีบทบาทสำคัญในด้านความเชื่อความศรัทธาของคนในสังคม ส่งเสริมความรักสามัคคีและความสงบสุขให้เกิดขึ้นในสังคม ในปัจจุบันพระสงฆ์ยังคงเป็นบุคคลที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือ เป็นบุคคลที่สามารถประสานความร่วมมือจากประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงพบว่าพระสงฆ์มีบทบาทในการลดความขัดแย้งตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งร่วมกับชุมชนด้วย (พระอธิการสุนทร อาภาธโร, 2556)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในบทบาทของพระสงฆ์ที่เป็นผู้นำทางความเชื่อ และเป็นบุคคลที่สังคมให้ความเคารพศรัทธาว่ามีวิธีการสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคม โดยผ่านกระบวนการทางความเชื่อความศรัทธาอย่างไร เพื่อนำสังคมไปสู่ความปรองดองแบบยั่งยืนในอนาคตโดยอาศัยพระสงฆ์เป็นตัวประสานและดำเนินการ อันจะส่งผลให้ชุมชนมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางในการสร้างความปรองดองในสังคมของคณะสงฆ์ในจังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับปกครองตามโครงสร้างการปกครองในอำเภอเชียงแสนที่มีบทบาทในการเป็นแบบอย่าง และเป็นผู้ขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

จำนวน 15 รูป ได้แก่ เจ้าคณะอำเภอ 1 รูป รองเจ้าคณะอำเภอ 1 รูป เจ้าคณะตำบล 10 รูป และพระเลขานุการ 3 รูป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักถึงแนวทางในการสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคมที่อาศัยบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการสร้างความปรองดองในสังคม 2) การสนทนากลุ่ม เป็นการนำเสนอข้อมูลจากที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับบทบาท เทคนิค และแนวทางการสร้างความปรองดองของพระสงฆ์

ขั้นตอนในการวิจัย

1. กำหนดพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะพื้นที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
2. ศึกษาเอกสารทางวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี และการวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. ศึกษาข้อมูลทั่วไปของการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเชียงแสน ได้แก่ การบริหารงานปกครองของคณะสงฆ์ ระเบียบการเผยแผ่พระศาสนา วัตรปฏิบัติ รูปแบบและวิธีการสร้างความปรองดองของคณะสงฆ์ ตลอดจนทัศนคติการยอมรับของคนในสังคมที่มีต่อการสร้างความปรองดองของพระสงฆ์
4. จัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการ “การกำหนดแนวทางการสร้างความปรองดองของพระสงฆ์” โดยแลกเปลี่ยน เสนอแนะ และการร่วมอภิปรายในกลุ่มของพระสงฆ์ในอำเภอเชียงแสน เพื่อให้เกิดการกำหนดแนวทางและวิธีการในการสร้างความปรองดองในสังคมในสถานะความเป็นพระสงฆ์ร่วมกัน
5. เขียนรายงานการวิจัย หลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินการวิจัยและการนำเสนอข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยต้องนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาเรียบเรียง เพิ่มเติม และแก้ไขในรายละเอียดเพื่อให้เป็นไปในรูปแบบของการเขียนรายงานทางวิชาการ

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการบรรยายเชิงเนื้อหา เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูล รวมถึงแนวคิด ทฤษฎี ประกอบการวิเคราะห์ แยกการบรรยายเป็นหมวดหมู่ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเชียงแสน

การบริหารงานและโครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์อำเภอเชียงแสนในปัจจุบัน มีการปกครองที่อาศัยอำนาจการปกครองจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 รวมถึงฉบับปรับปรุง กำหนดสาระสำคัญไว้ว่า คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม มีการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

และเพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ให้มีเจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ โดยอำนาจการแต่งตั้งและการกำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าคณะใหญ่ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายเถรสมาคม ซึ่งการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค จำนวนและเขตปกครองดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายเถรสมาคม จัดแบ่งเขตปกครอง ดังนี้

1. การปกครองระดับภาค มีเจ้าคณะภาคเป็นผู้ปกครอง
2. การปกครองระดับจังหวัด มีเจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้ปกครอง
3. การปกครองระดับอำเภอ มีเจ้าคณะอำเภอเป็นผู้ปกครอง
4. การปกครองระดับตำบล มีเจ้าคณะตำบลเป็นผู้ปกครอง

โดยที่มหาเถรสมาคมเห็นสมควรจะจัดให้มีรองเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะตำบล เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะนั้น ๆ ก็ได้ และการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระภิกษุอันเกี่ยวกับตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ตำแหน่งอื่น ๆ และไวยาวัจกรให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายเถรสมาคม นอกจากนั้นการปกครองคณะสงฆ์ในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล ในจังหวัดเชียงราย มีหน่วยงานที่คอยกำกับดูแลและอำนวยความสะดวกให้การดำเนินงานของคณะสงฆ์เป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อยและเกิดประสิทธิภาพ ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบกำกับดูแลการดำเนินงานของคณะสงฆ์ในทุกระดับของจังหวัดเชียงราย คณะสงฆ์อำเภอเชียงแสน เป็นหน่วยงานหนึ่งที่อยู่ภายใต้การดำเนินงานของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มีการปกครองเป็นลำดับชั้นลงมา โดยที่ภายในอำเภอมีการแบ่งการปกครองออกเป็นระดับอำเภอและระดับตำบล มีเจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะตำบลในการปกครอง มีจำนวนวัด 59 วัด และ 7 สำนักสงฆ์ มีการแบ่งการปกครองตามลำดับชั้น ดังนี้

การปกครองระดับเจ้าคณะอำเภอ จำนวน 1 รูป รองเจ้าคณะอำเภอ จำนวน 2 รูป ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอ จำนวน 1 รูป แบ่งการปกครองในระดับตำบลโดยมีเจ้าคณะตำบลเป็นเจ้าคณะปกครอง จำนวน 10 เขตตำบล ดังนี้ เจ้าคณะตำบลเวียงเขต 1 เจ้าคณะตำบลเวียงเขต 2 เจ้าคณะตำบลเวียงเขต 3 เจ้าคณะตำบลป่าสัก เจ้าคณะตำบลโยนก เจ้าคณะตำบลบ้านแซว เจ้าคณะตำบลแม่เงิน เจ้าคณะตำบลศรีดอนมูลเขต 1 เจ้าคณะตำบลศรีดอนมูลเขต 2 และเจ้าคณะตำบลศรีดอนมูลเขต 3

สภาพปัญหาและสาเหตุของความขัดแย้งของคนในสังคมอำเภอเชียงแสน

จากการศึกษาข้อมูลด้านปัญหาและสาเหตุของความขัดแย้งของคนในสังคมอำเภอเชียงแสน ที่ได้จากการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการที่อยู่ในแต่ละชุมชน ทำให้ทราบว่าในชุมชนทุกที่มีปัญหาความขัดแย้งทุกชุมชน แต่ความขัดแย้งจะมีความรุนแรงมากหรือน้อย หรือเป็นเพียงความไม่เข้าใจกันของคนในชุมชน ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และเหตุปัจจัยของแต่ละชุมชนที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งสาเหตุของปัญหาความขัดแย้งในชุมชนในอำเภอเชียงแสนพบว่าปัญหาสำคัญเกิดจากการไม่เข้าใจกันของคนในชุมชนที่มีการสื่อสารที่คลาดเคลื่อน ซึ่งส่งผลถึงความไม่เข้าใจกัน นอกจากนั้นปัญหาที่สำคัญอีกประการคือ ความขัดแย้งของผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น การขัดแย้งในด้านแหล่งเงินทุนในชุมชน การใช้ประโยชน์จากพื้นที่สาธารณะ เป็นต้น นอกจากนั้นชุมชนยังมีความคิดทางการเมืองที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดความขัดแย้งในชุมชนเพราะความคิดทางการเมืองที่อยู่คนละขั้ว รวมถึงอำนาจของบุคคลสำคัญในท้องถิ่นทั้งในด้านกลุ่มอำนาจเก่าในชุมชน และอำนาจของผู้นำในชุมชนที่ทำให้เกิดการเลือกฝ่าย แต่เป็นที่น่าสนใจว่าทุกความขัดแย้งในชุมชนเชียงแสนไม่มีความรุนแรง สามารถแก้ไขได้ด้วยความสามัคคีและการมีส่วนร่วมของชุมชน

แนวทางการสร้างความปรองดองในสังคมของพระสงฆ์อำเภอเชียงแสน

1. กิจกรรมการอบรมธรรมะให้คนในชุมชนผ่านโครงการธรรมะสัญจร โดยจะจัดทุกวันพระ กิจกรรมจะประกอบด้วย การสวดมนต์ ทำสมาธิ การชี้แจงกฎระเบียบ และการพูดคุยหารือกัน ซึ่งในกิจกรรมมีประชาชน ผู้นำในชุมชนและตัวแทนหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วม ดังนั้นกิจกรรมธรรมะสัญจรจึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความสามัคคีปรองดองของคนในชุมชนให้เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. เป็นกลางในการไกล่เกลี่ยความขัดแย้งในชุมชน เพราะพระสงฆ์ถือว่าเป็นบุคคลสำคัญในชุมชน เป็นผู้ที่คนในชุมชนให้ความนับถือ ต้องทำตัวเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ต้องมีความยุติธรรมและไม่สร้างความขัดแย้งเสียเอง เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นในชุมชน พระสงฆ์จะต้องทำตัวเป็นกลางและแสวงหาแนวทางลดความขัดแย้ง หาแนวทางที่ได้รับความยุติธรรมทั้งสองฝ่าย

3. ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่น ได้แก่ ผู้นำชุมชน คนในชุมชน ผู้สูงอายุ ฝ่ายปกครอง เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นในชุมชนที่เกินกำลังและเกินขอบเขตของพระสงฆ์ที่จะดำเนินการได้ พระสงฆ์จึงต้องเป็นตัวกลางในการประสานความร่วมมือกับหลายภาคส่วนในการช่วยกันแก้ไขปัญหาความขัดแย้งนั้น

4. การปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับคนในชุมชน ในด้านการทำกิจกรรม การประพฤติตนที่ดี พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีก่อนเป็นอันดับแรก เพราะการที่พระสงฆ์ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีจะเป็นการสอนธรรมแก่ประชาชนในทางอ้อม เพราะเมื่อคนในชุมชนเห็นถึงตัวอย่างที่ดีก็จะยึดถือปฏิบัติตาม

5. สร้างการมีส่วนร่วมในสังคมผ่านกิจกรรม ใช้กิจกรรมชุมชนหรือพิธีกรรมต่าง ๆ โดยให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อให้เกิดการร่วมมือร่วมใจและสร้างความคุ้นเคยของคนในชุมชน รวมถึงการประชุมประจำเดือนของชุมชน การทำกิจกรรมร่วมกับผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งผู้สูงอายุจะเป็นผู้เชื่อมประสานระหว่างคนในครอบครัว ชุมชน และพระสงฆ์ ได้เป็นอย่างดี

6. ตั้งกฎกติกาขึ้นในชุมชนที่เกิดจากการลงมติของคนในชุมชน มีผลในการลงโทษทางสังคม นำมาใช้ในระดับตำบล เช่น งานศพห้ามเล่นการพนัน ห้ามดื่มสุรา เพื่อให้คนในชุมชนมีสุขภาพดี ซึ่งกฎของตำบลอาจมีการขยายผลไปยังตำบลอื่น ๆ ในอำเภอเชียงใหม่ได้ในอนาคต

อภิปรายผล

สาเหตุของปัญหาของความขัดแย้งในชุมชนในอำเภอเชียงใหม่ พบว่าปัญหาสำคัญเกิดจากการไม่เข้าใจกันของคนในชุมชน เกิดจากมีการสื่อสารที่คลาดเคลื่อน ส่งผลถึงความไม่เข้าใจกัน นอกจากนั้นปัญหาที่สำคัญอีกประการคือความขัดแย้งของผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น การขัดแย้งในด้านแหล่งเงินทุนในชุมชน การใช้ประโยชน์จากพื้นที่สาธารณะ เป็นต้น นอกจากนั้นชุมชนยังมีความคิดทางการเมืองที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดความขัดแย้งในชุมชนเพราะความคิดทางการเมืองที่อยู่คนละขั้ว รวมถึงอำนาจของบุคคลสำคัญในท้องถิ่นทั้งในด้านกลุ่มอำนาจเก่าในชุมชนและอำนาจของผู้ใหม่ในชุมชนที่ทำให้เกิดการเลือกฝ่าย แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าทุกความขัดแย้งในชุมชนอำเภอเชียงใหม่ไม่เกิดความรุนแรงสามารถแก้ไขได้ด้วยความสามัคคีและการมีส่วนร่วมของชุมชน สอดคล้องกับ ดวงใจ ปินตามูล (2560) ที่กล่าวถึงความขัดแย้งว่าเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ โดยสาเหตุของปัญหาความขัดแย้งสามารถแบ่งตามปัจจัยภายนอกเป็น 5 ประเภท คือ ความขัดแย้งด้านข้อมูล ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง และความขัดแย้งด้านคุณค่าหรือค่านิยม

แนวทางในการแก้ไขปัญหาและการสร้างความปรองดองในสังคมอำเภอเชียงแสน พระสงฆ์เน้นการใช้กิจกรรมชุมชนหรือพิธีกรรมต่าง ๆ ของส่วนรวม โดยการให้คนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม การตั้งกฎกติกาขึ้นในชุมชนที่เป็นการลงมติของชุมชน มีผล ในการลงโทษทางสังคม รวมถึงการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่น ได้แก่ ผู้นำชุมชน คนในชุมชน ผู้สูงอายุ ฝ่ายปกครอง กล่าวคือเมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้น ในชุมชนที่เกินกำลังและเกินขอบเขตของพระสงฆ์ที่จะดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างความสามัคคีได้ พระสงฆ์จะประสานฝ่ายปกครองและฝ่ายบริหารในการขับเคลื่อนและสร้างกฎกติการ่วมกัน ในภาพรวมของตำบล และใช้กิจกรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อช่วยสร้างความสามัคคี ปรองดองของคนในชุมชน สอดคล้องกับ สุกัญญา รุ่งทองใบสุริย์ (2556) ที่ศึกษาการจัดการ ความขัดแย้งในชุมชน จังหวัดปทุมธานี พบว่าแนวทางการจัดการความขัดแย้งมี 3 แนวทาง ได้แก่ การใช้สันติวิธี การไม่จัดการปัญหา และการใช้วิธีรุนแรง โดยการใช้สันติวิธีนั้นแบ่งได้ 2 แนวทาง คือ การเจรจาและการดำเนินการตามกฎหมาย ส่วนแนวทางที่เหมาะสม ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกชนะ-ชนะจนเป็นผลสำเร็จ ส่วนใหญ่เกิดจากการเจรจาไกล่เกลี่ย โดยคนกลาง เมื่อพิจารณาเทคนิคที่ใช้ในการเจรจาไกล่เกลี่ยโดยคนกลางแต่ละกลุ่ม พบว่า มีลักษณะร่วมที่คล้ายกันคือ 1) ใช้หลักความเป็นกลาง 2) เป็นผู้ฟังที่ดี 3) การสร้างบรรยากาศ คือมีการใช้วิธีลดอารมณ์ความรุนแรงลง 4) ใช้หลักเหตุผล 5) ใช้หลักการสมประโยชน์ของทั้งสอง 6) การทำข้อตกลง/สัญญาหลังสิ้นสุดการไกล่เกลี่ย ทั้งนี้ในกระบวนการของการแก้ไข ความขัดแย้งของพระสงฆ์ในชุมชนยังมีส่วนคล้ายกับที่ พระมหาบุญเลิศ ช่วยธานี และคณะ (2561) ได้เสนอแนวทางและเครื่องมือของพระสงฆ์ในการจัดการกับความขัดแย้งทางการเมือง ในท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูวิบูลสิทธิธรรม เจ้าอาวาสวัดหนองพยอม จังหวัด พิษณุโลก โดยได้เสนอเครื่องมือที่นำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการความขัดแย้งหลายประการ ด้วยกัน ได้แก่ เครื่องมือที่ 1 กติกาพื้นฐานที่ประชาชนยอมรับและไม่รู้สึกว่าเสียเปรียบ เครื่องมือที่ 2 แนวคิดการค้นหาความต้องการของชุมชน เครื่องมือที่ 3 กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เครื่องมือที่ 4 การฟื้นคืนดี การขอโทษ และการให้อภัย (อภัยทาน) เครื่องมือที่ 5 การสานเสวนา เครื่องมือที่ 6 การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง และเครื่องมือที่ 7 การสื่อสารอย่างสันติ สอดคล้องกับการวิจัยในครั้งนี้ที่มีแนวทางในการสร้างความปรองดอง ไว้ 6 แนวทาง คือ 1) กิจกรรมการอบรมธรรมะให้คนในชุมชนผ่านโครงการธรรมะสัญจร 2) เป็นกลางในการไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง 3) ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่น 4) การปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับคนในชุมชน 5) สร้างการมีส่วนร่วมในสังคมผ่านกิจกรรม และ 6) ตั้งกฎกติกาขึ้นในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. แนวทางการสร้างความปรองดองในสังคมของพระสงฆ์ ต้องศึกษาถึงบริบทของแต่ละท้องถิ่น เพราะในแต่ละพื้นที่จะมีประวัติศาสตร์ ความเชื่อ และวิถีชีวิตที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นเพื่อให้การสร้างความปรองดองในสังคมนั้น ๆ มีผลเชิงประจักษ์ ควรคำนึงถึงประเด็นนี้เป็นสำคัญ

2. ข้อมูลจากงานวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นข้อมูลตั้งต้นในการขับเคลื่อนการสร้างความปรองดองในชุมชน โดยอาจมีการพัฒนาขยายผลไปถึงการกำหนดให้มีการตั้งกติการ่วมกันของชุมชนในรูปแบบของธรรมนูญชุมชน และสามารถขยายผลไปถึงระดับตำบล อำเภอ และจังหวัดได้

บรรณานุกรม

- ณัฐพงศ์ รักงาม และทศพล พงษ์ติ๊ะ. (2560). การจัดการความขัดแย้งและสร้างความปรองดองตามแนวทางพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดเชียงราย. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ*, 10(3), หน้า 169-185.
- ดวงใจ ปินตามูล. (2560). การจัดการความขัดแย้งเพื่อสร้างความปรองดองในสังคมโลกเชิงพุทธบูรณาการ. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 1(1), หน้า 39-52.
- พระมหาบุญเลิศ ช่วยธานี และคณะ. (2561). พระสงฆ์กับความขัดแย้งทางการเมืองในท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณี พระครูวิบูลสิทธิธรรม เจ้าอาวาสวัดหนองพยอม จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 10(2), หน้า 276-286.
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505* (ออนไลน์). (2505). เข้าถึงได้จาก: <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%A401/%A401-20-2505-001.htm> [2563, 15 มกราคม].
- พระสมุห์เรืองฤทธิ์ ญาณเมธี. (2563, 11 มกราคม). เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเชียงแสน. สัมภาษณ์.
- พระอธิการสุนทร อาภาธโร. (2556). *บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมการลดความขัดแย้งตามแนวทางพระพุทธศาสนา*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2555). *รายงานวิจัยการสร้างความปรองดองแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สุกัญญา รุ่งทองใบสุรีย์. (2556). การจัดการความขัดแย้งในชุมชนจังหวัดปทุมธานี. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 39(2), หน้า 21-34.